

DZEJA UN DOMAS – SATVERSMES SVĒTKI

Diskusija "Satversme – Latvijas konstitucionālās identitātes atspoguļojums" Saeimā

Foto: Saeimas preses dienests

Latvijas Republikas Satversmes (Satversme) pieņemšanas 95. gadadienas svinīgo pasākumu ietvaros 15. februāra pēcpusdienā Saeimā notika Saeimas un Satversmes tiesas kopīgi organizētā diskusija "Satversme – Latvijas konstitucionālās identitātes atspoguļojums". Diskusiju vadīja Saeimas deputāts un Latvijas Universitātes (LU) Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras profesors Ringolds Balodis. Savukārt par Satversmē ietvertajām vērtībām, brīžiem poētiski un emocionāli, diskutēja Satversmes tiesas tiesneši Gunārs Kusiņš, Sanita Osipova un Daiga Rezevska, Saeimas deputāts un bijušais Satversmes tiesas priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, Latvijas Republikas tiesībsargs Juris Jansons, LU Juridiskās fakultātes Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedras profesors Jānis Lazdiņš, kā arī Valststiesību zinātņu katedras docents Edvīns Danovskis. Pasākumā piedalījās arī Satversmes tiesas esošie un bijušie tiesneši, Augstākās tiesas priekšsēdētājs, Tieslietu padomes locekļi, valsts kontroliere, tiesību zinātnieki, Saeimas deputāti un citi interesenti.

Diskusija tika atklāta ar Saeimas priekšsēdētājas Ināras Mūrnieces, Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa un Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Gaida Bērziņa uzrunām. Sveicot visus klātesošos Satversmes pieņemšanas 95. gadskārtas svinībās, I. Mūrniece pauda cerību, ka Satversmē ierakstītās vērtības būs svarīgas ne tikai paaudzei, kas tās radīja, vai mūsu paaudzei, kuras uzdevums ir tās noturēt un virzīt, bet arī nākamajām paaudzēm. Satversmes tiesas priekšsēdētājs, savā uzrunā atskatoties uz Satversmes 95 gadiem, norādīja, ka Satversmei nav bijis viegls liktenis. Tomēr Satversmes normas un principi ir caurvijuši katru Latvijas valstiskuma dienu. Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs, uzrunājot auditoriju, akcentēja, ka Satversme ir dzīva un tādu to ir vēlējušies tās autori.

G. Bērziņš atsaucās uz vairāku Satversmes sapulces deputātu izteiktajām atziņām par Satversmi un uzvēra, ka ceļā uz Satversmes ideālo Latviju vēl daudz darāmā.

R. Balodis uzsāka diskusiju ar tēzi par to, ka Latvijas valstiskums ir nesaraunami saistīts ar Satversmi. Turpretī citās valstīs valstiskuma jēdziens bieži vien ir senāks par konstitūciju. Papildinot minēto, J. Lazdiņš norādīja, ka konstitucionālo tiesību vēsture Latvijas teritorijā aizsākās 17. gs. sākumā ar Kurzemes un Zemgales hercogistes Valdības formulu. Valdības formula bija pamatlikums, kurā tika noteikta likumdošanas kārtība, pārvaldes organizācija, tiesu varas iekārta, kā arī ietvertas pirmās ziņas par cilvēka pamattiesībām – ticības brīvību, īpašuma tiesību neaizskaramību, atsevišķām vārda brīvības

garantijām, kā arī aizliegumu iespaidot vēlēšanu rezultātus.

Diskusiju turpināja D. Rezevska, skaidrojot kā un kāpēc radās Satversme. D. Rezevska atzīmēja, ka Satversme neradās tukšā vietā, tās patiesais avots ir suverēna griba, kas veidojusies ilgā laika posmā. Formālajai konstitūcijai ir jāatbilst suverēna gribas aktam – pamatnormai. Tātad Satversmei ir divi uzdevumi: noteikt valsts institucionālo struktūru, kā arī nodrošināt suverēna vietu un galveno lomu tiesiskajā sistēmā, ko aizsargājam.

E. Danovskis, apskatot, kā Satversmes pieņemšana atspoguļota 1922. gada presē, norādīja uz vairākiem iemesliem, kādēļ Satversmes pieņemšanas datums nav iespiedies tautas apziņā kā atzīmējama diena. Pirmkārt, Satversmes galīgo tekstu nebija plānots pieņemt 15. februārī, jo bija izstrādāta arī Satversmes 2. nodaļa. Otrkārt, Satversmes pieņemšana netika uzskatīta par vēsturisku, tautas kopīgi un grūti izcīnītu notikumu, salīdzinot, piemēram, ar 18. novembri. Treškārt, sabiedrība bija nedaudz nogurusi no Satversmes sapulces ieilgušās darbošanās. Likumsakarīgi, ka arī presē lielāku ievēribu izpelnījās Satversmes spēkā stāšanās, nevis pieņemšanas diena. Noslēgumā E. Danovskis nāca klajā ar šādu tēzi: “Satversme nenosaka, kādai būt cilvēka dzīvei, labai vai sliktai, tā nosaka kārtību, kādā dzīvi var padarīt labāku vai sliktāku.”

S. Osipova norādīja, ka Satversmes sapulces deputātiem bija jārod atbilde uz jautājumu – “Kur ies mana tauta?”. Atbildei bija jābūt kopīgai, visas tautas dotai un juridiskai. Analizējot identitātes jēdziena ģenēzi, S. Osipova uzsvēra, ka šis jēdziens ir jaunāks par Satversmi. Lai gan konstitucionālās identitātes jēdziens vēl nepastāvēja, Satversmes sapulces deputātus vienoja vīzija par kopējo nākotni un labklājības valsti, proti, demokrātisku valsti. Satversmes sapulces deputātu politiskie uzskati, dzīves pieredze, vecums un izglītība bija ļoti dažāda, tikpat dažāda kā Latvijas tauta. Savukārt sieviešu līdzdalība Satversmes sapulcē bija tāds pats brīnums kā Latvijas Republikas dibināšana. S. Osipova arī atzina: lai rastu atbildi uz jautājumu par to, kādi cilvēki ielika tālāko Latvijas attīstību tieši šādos tiesiskajos rāmjos, būtu jāveic atsevišķs pētījums.

Pēc G. Kusiņa domām, Satversmes sapulces locekļiem bija vairākas “pašsaprotamības”, piemēram, griba izveidot konstitucionālu iekārtu. Viņi vēlējās, lai Latvija ir valsts, kas pastāv ilgstoši. Arī iecere par Satversmes divām nodaļām liecina par to, ka Satversmes sapulces locekļi redzēja Latviju ar pilsoņu tiesību regulējumu. Pievēršoties jautājumam par nepieciešamību veidot izpratni par Latvijas

konstitucionālo identitāti, G. Kusiņš uzsvēra, ka šī izpratne jāveido valstij. Tas būtu likumdevēja, tiesu un zinātnieku pienākums. Turklāt zinātniekiem jāpēta ne tikai tas, kāda Latvija ir šodien, bet jāpēta arī Satversmes ievadā ierakstītais nākotnes perspektīvā.

G. Kūtris diskusijas temata ietvaros piedāvāja vairākus pārdomas rosinošus jautājumus. Piemēram, vai tas, kas Satversmē noteikts toreiz, ir tas pats, kas tagad? Vai arī – kuras Satversmes normas ir izšķirošas

---

Pirmkārt, Satversmes galīgo tekstu nebija plānots pieņemt 15. februārī, jo bija izstrādāta arī Satversmes 2. nodaļa. Otrkārt, Satversmes pieņemšana netika uzskatīta par vēsturisku, tautas kopīgi un grūti izcīnītu notikumu, salīdzinot, piemēram, ar 18. novembri. Treškārt, sabiedrība bija nedaudz nogurusi no Satversmes sapulces ieilgušās darbošanās. Likumsakarīgi, ka arī presē lielāku ievēribu izpelnījās Satversmes spēkā stāšanās, nevis pieņemšanas diena.

Latvijas pastāvēšanas būtībai? G. Kūtris uzskata, ka runāt par to, kādi elementi ietilpst konstitucionālās identitātes jēdzienā, var vairākos gadījumos: problēmsituācijās, piemēram, ja kāda vērtība ir aizskarta; Latvijai kļūstot par kādas starptautiskas organizācijas dalībvalsti; ja vērtība (identitāte) kādam ir jāformulē, piemēram, likumdevējam vai konstitucionālajai tiesai. Latvijas konstitucionālā identitāte ir suverēna griba, tāpēc G. Kūtris aicināja domāt par to, kā atvieglot Latvijas tautai tās gribas paušanu.

J. Jansons atzina, ka Satversmē ir ierakstīti principi, lai Latvija būtu ilgtspējīga, laimīga, uz attīstību orientēta sabiedrības valsts. Tādēļ Satversme un īpaši tās 8. nodaļa pati par sevi ir vērtība. Tomēr vērtībām jābūt definētām arī likumos un īstenotām dzīvē. Turklāt īstenotām neatkarīgi no pieejamajiem resursiem. Pēc J. Jansona ieskata, pamattiesību efektīvu nodrošināšanu ir iespējams panākt tikai tad, ja ir izglītota sabiedrība, politiķi un valsts pārvalde.

Diskusiju noslēdza Saeimas priekšsēdētājas pateicības vārdi runātājiem un paustā cerība par to, ka ir iedibināta tradīcija atzīmēt Satversmes pieņemšanas dienu.

Diskusijas videoieraksts ir pieejams Saeimas mājaslapā: http://cdn.tiesraides.lv/saeima.lv/20170215165501_saeima.lv.3_1